

No n'hi ha pas la tira

Acudits, dibuixants i historietes a la premsa gironina contemporània

L'època daurada del còmic i del dibuix satíric a la premsa gironina va durar tota la dècada del 1980 i es va estendre fins a les beceroles del darrer decenni, just quan es va començar a flairar el segle XXI.

SALVADOR GARCIA-ARBÓS > TEXT

>> La Coma. 2 juliol 1988.

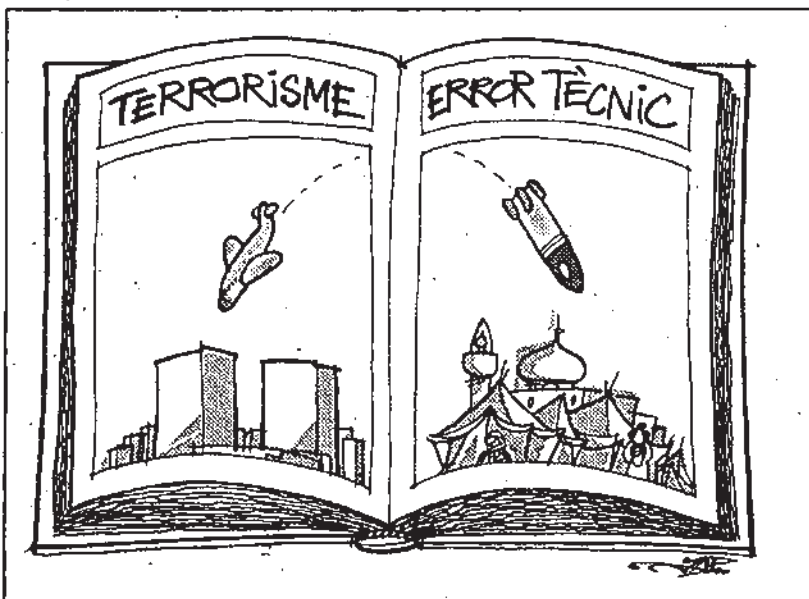
La crisi, les presses i les situacions extremes afinen la punteria de la gent d'opinió, sobretot dels necessitats d'explicar-ho tot amb un acudit o amb un dibuix. Tanmateix, diria que el gran moment per als mitjans de comunicació impresos i per a la llibertat d'expressió més descarada ja ha passat. Queden molt lluny els dies de

La Coma, el suplement satíric i passat de voltes del *Punt Diari*. No dubto que molt d'aquell enginy per donar la volta a les coses s'ha traslladat a la Xarxa, però, tot i que l'accés potencial que ofereix és universal, hi ha una atomització de continguts tan grossa que dificulta que tothom hi arribi el mateix dia, si és que mai hi arriba. Fa quinze anys, la majoria estadística podia comentar el mateix acudit del mateix diari o del mateix programa de tele. L'improbable era que això no passés.

La sàtira salvatge de *La Coma* avui campa desbocada per la xarxa i poc sovint una broma nostrada és *trending topic*. Això sí, quan ho és, el ressò és espectacular. Internet és una gran fàbrica d'acudits, perpetrats sovint per franc tiradors amagats en avatars anònims. La premsa és per a valents. A la premsa escrita es dona la cara i la responsabilitat és absoluta.

Diria que l'amenaça d'un plet i els advocats, tant o més que les lleis, són els grans entrebancs de la llibertat d'expressió en l'humor. Tanmateix, això afina molt l'agudesca dels acudits; només cal veure els dibuixos de Joan Antoni Poch sobre la cacera d'elefants, la crisi i el rei d'Espanya. Abans es tirava pel tros. Abans, en aquell petit període entre el final de la dictadura i el segle XXI, es podia anar pel dret i no passava res.

ELS ACUDITS

No hi ha cap dubte que *La Coma*, nascuda el 1985, és el sùmmum de l'humor gràfic a les comarques gironines. Estripava sense miraments

>> Jordi Soler és l'autor d'una obra gràfica irreplicable i empeltada d'humor absurd, que es complau a subvertir els clixés de les tires diàries.

De La Coma a L'Aboia

No hi ha cap dubte que *La Coma*, nascuda el 1985, és el summum de l'humor gràfic a les comarques gironines. Estripava sense miraments. I la gràcia és que fins i tot els afectats ho esperaven. Hi destacaria dos caricaturistes: Jesús Garcia-Gil, de Besalú, amb un domini excepcional del color i del detall, i Miquel Ros, de Palafrugell, capaç de captar l'esperit de cada personatge i dotarlo d'una imatge intemporal, més enllà de la seva època. Durant uns anys —centrem-ho el 2004— a *El Punt* també hi van excel·lir les caricatures del basco-tarragoní José Manuel Álvarez Crespo, *Napi*. També en van ser firmes habituals Joan Antoni Poch i Jordi Soler, un dels principals guionistes de la publicació, amb Xevi Sala i Joan Poyano.

La Coma va tenir diverses èpoques: va aparèixer el 1985 com a suplement estiuenc. Va tornar els estius del 1987 i el 1989 com a suplement diari. Va abandonar el blanc i negre i, entre el 1989 i el 1991, es va incloure a dins de *Presència*, el suplement d'*El Punt*, com a espai satíric setmanal. I el gener del 1991, *L'ovella negra d'El Punt* es va independitzar de *Presència*, en va adoptar el format i es va repartir els dissabtes. Quim Bou, una de les celebritats del còmic català, també hi va fer alguna escaramussa.

L'aventura periòdica de l'ovella va quedar estroncada el 31 d'agost del 1991. *El Punt*

va esquilar l'ovella, però no la va escorxar. Va tornar a sortir el 28 de desembre del 1999, diada dels Innocents, amb un número extraordinari per repassar els principals esdeveniments de l'any. Aquell any, a banda dels clàssics, també hi van fer muntatges i hi van dibuixar Josep Duixans, Ramon Buch, Lluïsa Xarnac, Patrícia Torra, Carles Gispert i Joan López. Aquell número també va tenir il·lustracions d'Alfons López i de Lluís Recasens, l'Avi, col·laborador d'*El Punt Avui*; a les comarques barcelonines hi publica *La Barrila de l'Avi*.

El mes d'octubre del 2008 va néixer *L'Aboia*. Era una secció d'humor, autoanomenada *L'ovella negra del ramat*, inclosa a les planes del *Presència 30 dies*. Va sortir cada mes, entre l'octubre del 2008 i l'agost del 2009. A l'estructura clàssica s'hi van afegir nous guionistes i només un nou dibuixant: Miquel Garcia, que ha estat un il·lustrador habitual d'*El Punt*, al costat de Pep Duixans, Raül López, Lomer i Joan Casals.

>> *La Coma*, 15 agost 1987.

El 1993 es va iniciar la col·lecció *La història dels pobles en còmic*, dibuixats majoritàriament per Ricard Soler amb guió de Lluís Recasens, «l'Avi»

>> Primera pàgina de Quima Guspira i els falsificadors (1990). Dibuix de Joan Antoni Poch i guió d'Àngels Gardella.

Àlbums, sèries i monogràfics

L'editora d'*El Punt*, sigui Edicions Periòdiques o Hermes Comunicacions, ha mostrat molta disposició a publicar històries gràfiques. Algunes obres mestres indiscutibles es barregen amb obres tan poc reeixides com poc acceptades pels consumidors de còmics. El 1993, amb el patrocini de Caixa Girona, es va iniciar la col·lecció *La història dels pobles en còmic*, dibuixada majoritàriament per Ricard Soler amb guió de Lluís Recasens, *l'Avi*. Es van publicar les històries gràfiques de 44 pobles gironins i del Maresme, recollits en gairebé una trentena de volums.

La història més reeixida, de més prestigi i de més èxit va ser *Assassinat a la mesquita*, d'Alfons López, al llapis, i de Pepe Gálvez, al teclat. Publicada a *Presència*, explicava un relat de racisme i crims a la plana de Vic. L'obra va ser traduïda al castellà i es va publicar en format àlbum.

El 1987, *Presència* ja havia publicat també per entregues *El general Moragues: un patriota català*, amb guió i dibuixos de Saner, de factura clàssica, a tinta, i amb ambientació històrica molt correcta. En aquella mateixa època també es publicava un acudit de Fermín a les planes dels sumaris. El juny del 87 va néixer *Rostoi*, un extraterrestre simpàtic i badoc ideat per Jordi Arbonès «Nif», amb dibuixos d'Isidre Centeno. També va esdevenir una sèrie per entregues.

En la línia de diversificar productes, l'editora d'*El Punt* va llançar *El Puntet*, que havia nascut com a personatge de Joan Antoni Poch. El *Puntet* era un personatge d'humor blanc costumista, rodó, a mig camí dels Spirou, la Mafalda i dels Peanuts. En aquest suplement infantil, hi van néixer les aventures de Quima Guspira, una reportera acompanyada de l'Hipòlit Targetes, amb guió original d'Àngels Gardella i uns dibuixos fora de sèrie de Joan Antoni Poch, el qual va demostrar un enorme domini del color. Se'n van publicar dues històries per entregues: *Quima Guspira i els falsificadors* (1990) i *L'infern blanc* (1991), la primera de les quals va ser editada més tard en un àlbum. Entre les dues sèries es va publicar la història *Les aventures d'en Troi*, ambientada a la futurista ciutat d'Urbica, amb guió d'Àngels Gardella i il·lustracions de Josep Palma.

Entre els últims àlbums de còmic editats per *El Punt* destaquen els dos primers lliuraments del personatge *En Siset*, de J. C. Negre (Joan Codina Negre): *La llegenda del tapís* (2005) i *Operació Iceberg* (2009).

Al *Diari de Girona* i al seu suplement *El Dominical*, els còmics hi han estat més escadusers. En destaca *El minicòmic*, aventures de petit format (quart de plana) signades per Josep Coll i també per Xavi Roqueta.

El *Diari de Girona*, successor de *Los Sitios*, el diari del règim a la ciutat, va tenir una vida gràfica de lloguer. De fet, la va tenir especialment quan van fer vida conjunta les dues capçaleres: *Los Sitios-Diari de Girona*. Corria el 1985 i, a través d'agència, el rotatiu comprava dues tires i uns passatemps. Per aquella època, abans de catalanitzar el nom i els continguts, cada diumenge s'hi publicava *El Edén*, de Salas, i *Olafo el vikingo* (*Hägar the Horrible*), de Dik Browne, i unes «sis diferències» de King Features Syndicate Inc.

>> Xavi Roqueta.
Diari de Girona,
13 agost 1985.

>> Jaume Bach.
El Punt, 2 març 1979.

Les vinyetes de Bach, Bergé, JAP, Lluís Puigbert i de tots els ninotaires permeten, avui, veure la realitat des d'un altre enfoc i, demà, analitzar el passat

gat i gos | LLUÍS PUIGBERT

>> **Lluís Puigbert.**
 El Punt, 31 gener 2001.
 A la dreta, Bergé. Diari de Girona, 2 abril 1986.

>> **Narcís Masferrer «Narmas».**
 Diari de Girona, 1985.

La urgència inspira

L'acudit gràfic, diari i compromès, no apareix a la premsa gironina fins al 1979 amb l'arribada del *Punt Diari*, des del primer dia i a portada. El signa Jaume Bach, d'Olot, que el fa de denúncia i amb contingut polític. El *Punt* els combinarà amb acudits més generalistes, com alguns que va fer el *cavallfortià* Picanyol en els primers números.

A *Los Sitios*, res de res.

I no hi començarà a haver acudits fins a la nova capçalera *Los Sitios-Diari de Girona*, l'any 1984. Aleshores, el feixista director Don Jaime Sureda Prat crida un seu amic de Sant Feliu de Guíxols, Narcís Masferrer. Durant aquells anys de transició es comencen a publicar els acudits que havia dibuixat, sota el pseudònim Narmas, a la plana 2 en una secció anomenada *BlaBla-BlaBla*. Aquest home era un geni de l'humor blanc; sabia treure la punxa a la quotidianitat sense ficar-se en política. Narmas també va col·laborar als setmanaris *Àncora*, de Sant Feliu de Guíxols, i *L'Empordà*, de

A cada moment el seu argument

bon dia

per Bergé

Cambio de hora

Figueres. El 1981 es va autoeditar el llibre *Tres-cents acudits*.

L'acudit diari de Narmas va sortir per darrer cop el 31 de desembre del 1985. S'acomiadava amb una autocaricatura: amb això es tancava la barraca, ben barada. L'1 de gener del 1986, també a la part inferior esquerra de la plana 2 de *Los Sitios-Diari de Girona*, es presentava Bergé amb un dibuix de caire nadalenc, sota l'epígraf *Bon dia*. Deu anys més tard, el gener del 1996, José Manuel Rodríguez Bergé va tancar el *Bon dia* i va inaugurar la secció *Amb la V de Bergé*. L'any 2006 CCG Edicions va publicar el llibre *Amb la V de Bergé*, un recull de les vinyetes més representatives que Bergé ha publicat al rotatiu gironí.

Al *Punt Diari*, el 7 de novembre del 1980 Joan Antoni Poch va començar a publicar *La punxa d'en JAP*, probablement l'acudit gràfic més popular de la premsa gironina de tots els temps. Els dibuixos d'en JAP van substituir en Jaume Bach, després d'un període en què no hi va haver cap vinyeta fixa. D'en JAP, se n'han publicat quatre reculls: *Tretze anys i un dia* (1994), *Nyam-nyam* (1995), *Wintous'95* (1996) i *Quina por!* (1997).

Més tard, el 13 de març del 1982, va néixer la tira *En Sísif*, del polifacètic Jordi Soler. El 1989, amb motiu del 10è aniversari d'*El Punt*, es va editar *El còmic*, una recopilació de dibuixos publicats per Jordi Soler, Joan Anto-

L'acudit gràfic, diari i compromès, no apareix a la premsa gironina fins al 1979 amb l'arribada del *Punt Diari*, des del primer dia i a portada

ENRIC BUG: ROCK I PIN-UPS

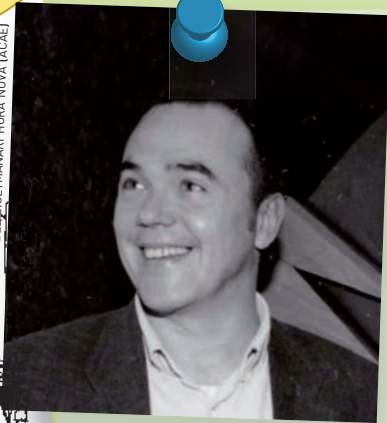

>> **Fermín. Presència,**
8 febrer 1987.

ni Poch i Jaume Bach. L'edició gironina d'*El Punt* va incorporar l'any 2000 el ninotaire Lluís Puigbert, procedent del setmanari *L'Empordà*, que va presentar diverses vinyetes setmanals sota l'epígraf *Gat i gos*. Puigbert continua en actiu a totes dues capçaleres.

Les vinyetes de Bach, Bergé, JAP, Lluís Puigbert i de tots els ninotaires que desafien les lleis que limiten la llibertat d'expressió permeten avui veure la realitat des d'un altre enfoc i, demà, analitzar el passat. La gràcia i la grandesa d'algunes vinyetes és la vigència. Sempre hi ha crisis, guerres, conflictes, eleccions, governants ximpls, polítics, esports i incidents per dessacralitzar. No hi ha dibuixant d'acudits que no reconegui que es treballa millor amb un govern de ximpls. No n'hi ha cap que no reconegui que la inspiració sol arribar per la via d'urgència. És estressant pensar cada dia una vinyeta: l'obligació de dir alguna cosa i, a més, de fer riure, de complir i complaure els lectors. Aquesta urgència, a mesura que s'acosta l'hora de tancar el diari, és molt dura, més que el dibuix físic. A vegades les idees arriben quan la rotativa engega. La urgència inspira.

Salvador Garcia-Arbós és periodista.

El dibuixant **Enric Bug Lapedra** (Portbou, 1957) forma part de la generació d'autors de *comix underground*. Es va estrenar amb la historieta «The Speed Kills» (1976), a la revista *Star*. Des de llavors, les seves pàgines —firmades amb l'heterònim Bug Rogers— van aparèixer a *Bésame Mucho*, *Vibraciones*, *Rambla*, *Playboy* i *Rock Spezial*.

Tot sovint, l'artista va traslladar a les vinyetes un univers pop, on conviuen astres de Hollywood, dones fatals i motoristes, enmig d'unes atmosferes tan melancòliques com les dels quadres d'Edward Hooper.

Gràcies a sèries com «Lucky el Zurdo» o la seva participació al recull *Astronomia Pirata* (Ikusager Ediciones, 1980), Bug va participar de ple en l'escena que va renovar els temes, els continguts i l'estètica de la historieta. També va figurar en grans exposicions col·lectives, com *Catalunya vista de l'Exterior* (Banco Exterior de España, 1980) o *Tintín a Barcelona* (Fundació Joan Miró, 1984).

Al marge del còmic, Bug ha treballat en la il·lustració, el disseny gràfic, l'interiorisme i el disseny industrial. En els darrers temps ha recuperat el llapis, la tinta i les aquarel·les per dibuixar *pin-ups* de colors psicodèlics.

Sebastià Roig és periodista.

